

מהספר העתידי רמזי טעם עם טעם לשב"ח מאת שלום המאירי, אשמח לתגובות במייל: shalom303@gmail.com

אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּמִדְבַּר בְּעֶרְבֹה לְמֹל סוּף בֵּין-פְּאָרֹן
וּבֵין-תְּפֵל וְלָבֹן וְנַחְצֵלַת וְדֵי זָהָב (דברים א,א)

רש"י מבאר ששמות המקומות רומזים לחטאים. האם גם "בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן" כך?

רבי זלמן סורוצקין מביא¹ ראייה מהטעמים: אפילו לפי הדרש שהשמות מרמזים על חטאים שונים, אין זה שייך ל'בעבר הירדן', שמראה בודאי על המקום שדבר להם משה, וכן משמע בת"א יב"ע וירושלמי וכן הוא ברש"י. ונראה להביא ראייה לזה ש**בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן** טעמם למטה: טפחא אתנחתא, ומראה שזה שייך אל הקודם ל'אלה הדברים אשר דבר משה', שדיבר אותם 'בעבר הירדן'. אבל **בְּמִדְבַּר בְּעֶרְבֹה לְמֹל סוּף** טעמם למעלה: פזר תלישא קדמא ואזלא, המראים על התרגשות, וכאן על נימה של תוכחה. אבל בספרי² משמע שגם 'בעבר הירדן' נאמר כאן בתור תוכחה.

בְּמִדְבַּר (פזר)... וְדֵי זָהָב (דברים א,א)

משה רבנו הוכיח את ישראל "במדבר", על מה שעשו במדבר, שנאמר (תהלים עח,מ) "כמה ימרוהו במדבר יעציבוהו בישימון".

רבי נפתלי צבי יהודה ברלין, הנצי"ב, מבאר **בהעמק דבר**, את הפסוק (במדבר יד,ב): "וַיִּלְנוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהָרֹן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם כָּל הָעֵדָה לֹא מִתְּנֹנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אוּ בְּמִדְבַּר הַזֶּה ...":

"כבר ביארנו דעיקר התלונה היה להגיד קבל (=כנגד) משה ואהרן בלי בושה. כי בשנאת ה' את הדור הזה חפץ להמיתם בארץ כנען. וכאשר יבואר במקרא הסמוך. וחשבו סיבת השנאה הוא או בשביל שעבדו ע"ז במצרים או על חטא העגל. וזהו שצעקו לו מתנו בארץ מצרים או **במדבר הזה בשביל העגל**". נמצא, לפי דברי הנצי"ב, ש"מדבר" רומז לחטא העגל³. ע"כ.

ונרמז בטעמים: הטעם **בְּמִדְבַּר** (פזר). טעם זה נמצא גם בתפלת משה רבנו אחר חטא העגל: **זָכַר** (שמות לב,יג). אפשר שבדברי הסגוריה של מרע"ה היתה הטענה הנרמזת בהמשך "ודי זהב"- הוכיח על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם שנאמר (הושע ב,י) **יְכֹסֵף הַרְבִּיתִי לָהּ זָהָב עָשׂוּ לְבַעַל**" (רש"י כאן).

הטעם **פזר** רומז לפסוק (תהילים קיב,ט) **"פזר נתן לאַבְיוֹנִים"**⁴, הקב"ה **פזר**, הרבה, לעם ישראל זהב, ולכן חטאו, כדברי רש"י (שמות לב, לא) "אלהי זהב - (ברכות לב יומא פו) אתה הוא שגרמת להם שהשפעת להם זהב וכל חפצם מה יעשו שלא יחטאו. משל למלך שהיה מאכיל ומשקה את בנו ומקשטו ותולה לו כיס בצוארו ... מה יעשה הבן שלא יחטא".

¹ אזנים לתורה, רבי זלמן סורוצקין.

² ספרי פרשת דברים פסיקא א: "בעבר הירדן. מלמד שהוכיחם על מה שעשו בעבר הירדן".

³ כך גם **באבות דרבי נתן** פרק לד: עשרה נסיונות ניסה הקדוש ברוך הוא אבותינו ובכולן לא נמצאו שלימים. ואלו הן במדבר בערבה מול סוף ... במדבר-שעשו את העגל שנאמר עשו להם עגל מסכה.

⁴ ראה רבנו בחיי בראשית ז,כב ובפירוש תורת חיים: "ויש התעוררות גדול בטעמו וכו' בטעם פזר גדול רמז למדה העשירית הוא הפרנס הגדול ומפרנס לכל בחד עליון פזר נתן לאביונים", וכן ברמ"ק **בפרדס רמונים** שער הטעמים פרק שני.

מוטעם 92 לפרשת דברים רמזים נטעמי המקרא נפרשה

מהספר העתידי **רמזי טעם עם טעם לשב"ח** מאת שלום המאירי, אשמח לתגובות במייל: shalom303@gmail.com

שלום המאירי

בְּמִדְבָּר (פזר)... (דברים א,א)

רבי חיים בן עטר, אור החיים, מבאר: במקרא מועט למד משה כללות יראת ה' ומדות ההגונות הצריכין להולכים בתורת ה'...**מדת הענוה**, כאומרם ז"ל (נדרים נה עא) לעולם ישים אדם עצמו **כמדבר**, והוא מה שרמז באמרו "במדבר".

מוסיף⁵ **רבי עוזי שלום טרבלסי**: ידוע מאמרם של חז"ל בפרקי אבות פרק רביעי: רבי לויטס איש יבנה אומר מאד מאד הוי שפל רוח' והובא ברמב"ם בהלכות דעות שכל המידות אדם יבחר את הדרך האמצעית אבל במידת הגאווה יתרחק עד קצה האחרון, ובפסוק זה יש טעם **פזר גדול על במדבר** רמז למה שציוונו לעיל.

בְּמִדְבָּר (פזר)... (דברים א,א)

רבי חיים אלטר פאנעט מבאר⁶: כמו שכתב רש"י מה שהכעיסו במדבר שאמרו מי יתן מותנו וגו' להמית את כל הקהל וגו'. יש לומר שנרמז בטעם **בְּמִדְבָּר** (פזר), שהוא כלשון הכתוב (תהילים קמ"א, ז) "**נִפְזְרוּ עַצְמֵינוּ לְפִי שְׂאוֹל**", ובתרגום יונתן "אתבדרו אברנא על פום קבורתא".

בְּמִדְבָּר (פזר)... (דברים א,א)

בספר **תהילים** (פרק קו) נאמר על עונש חטא המרגלים:

(כו) וַיֵּשָׂא יְדוֹ לָהֶם לְהַפִּיל אוֹתָם בְּמִדְבָּר: (כז) וְלִהְפִּיל זֶרַעַם בְּגוֹיִם וְלִזְרוֹתָם בְּאַרְצוֹת.

ומבואר שם **במצודות ציון**: "ולזרותם - לפזרם כמו תזרם לרוח (יחזקאל ה')".

בחטא זה היתה בכיה של חנים בתשעה באב, ובעטיה נגזר חורבן באותו תאריך⁷.

כלומר נרמזה כאן הגלות העתידה⁸, אך גם בה רחמי ה' על עמו, כפי שאמרו חז"ל (פסחים דף פז עב): "אמר רבי אושעיא מאי דכתיב צדקת פרזונו בישראל צדקה עשה הקדוש ברוך הוא בישראל שפזרן לבין האומות". ע"כ.

ונרמז בטעמים: **בְּמִדְבָּר** (פזר), שתי גזרות נגזרו בחטא המרגלים: **לְהַפִּיל אוֹתָם בְּמִדְבָּר וּלְפַזְרָם בֵּין האומות**.

שלום המאירי

⁵ **עט שאסף**, רבי עוזי שלום טרבלסי, יבנאל, חש"ד (תשסב?).

⁶ **תפוחי חיים** על טעמי המקרא, רבי חיים אלטר פאנעט מקרלסבורג ואב"ד רמת אביב, ירושלים תשנט.
⁷ רש"י: ולהפיל זרעם בגוים - מאותו שעה נגזר עליהם חורבן הבית שהרי ליל ט' באב בכו ואמר הקב"ה הם בכו בכיה של חנם ואני אקבע להם בכיה לדורות.
⁸ ראה **רד"ק** על תהילים קו, כז והמדרש שהביא.